

כ"ו אלול, תשע"ב
13 ספטמבר, 2012

חוזר מס הכנסה מס' 4/2012 – רשות המסים
בנושא: סיווג הכנסות הנובעות ממכירת כלי רכב בחברות ליסינג

1. רקע כללי

בשנים האחרונות אנו עדים לכך שחלק ניכר מכלי הרכב הנעים בכבישי הארץ הינם כלי רכב בבעלות חברות הליסינג. כמות כלי הרכב בענף זה מגיעה למאות אלפים והיקף העלות הכספית של ציי הרכב בענף זה מגיע למיליארדי ₪.

בענף זה כלי הרכב מושכרים בעיקר בדרך של "ליסינג תפעולי", השכרה לתקופות של כ 3-4 שנים, ובדרך של "ליסינג מימוני", עסקה שמהותה הכלכלית הינה מימון רכישת כלי הרכב עבור השוכר ושבסופה מועבר הרכב על שמו. בכל הנוגע לעסקאות הליסינג התפעולי, אלו נחתמו על פי רוב, מול חברות עסקיות המעמידות את כלי הרכב לשימושם של עובדיהן. בתום תקופת ההשכרה, מוחזרים כלי הרכב לרשות חברות הליסינג אשר מוכרות את כלי הרכב ללקוחות חיצוניים.

2. מטרת החוזר

מטרת חוזר זה הינה לקבוע את אופן סווג ההכנסה הנובעת ממכירת כלי הרכב של חברות הליסינג, בדגש לעסקאות הליסינג התפעולי, לרבות התייחסות להוראות המס הנוגעות למכירה זו. בהקשר זה החוזר מרחיב, מבהיר ומפרט את האמור בהוראת ביצוע 90/43 בנושא: "טיפול שומתי בחברות להשכרת רכב" מיום 27/8/1990.

3. תיאור עסקאות השכירות המקובלות בענף הליסינג

3.1 ניתן לחלק את עסקאות הליסינג לשני סוגים עיקריים, עסקאות של חכירה תפעולית (ליסינג תפעולי) ועסקאות של חכירה מימונית (ליסינג מימוני), וזאת בהתאם לסוג ותנאי חוזה החכירה שנחתם בין הצדדים. בנוסף ולצד עסקאות אלו, קיימות, לעיתים, עסקאות להשכרת כלי רכב לתקופות קצרות (ימים, שבועות).

להלן יתוארו בקצרה סוגי העסקאות העיקריות המקובלות בענף הליסינג, ומאפייניהם:

3.1.1 ליסינג תפעולי

ליסינג תפעולי הינו עסקה להשכרת רכב לתקופה שנעה בדרך כלל בין 36 – 48 חודשים, כאשר בסוף התקופה מוחזר הרכב לחברת הליסינג. לעיתים, על פי

תנאי חוזה הליסינג קיימת אופציה ללקוח לרכוש את הרכב במחיר מוסכם בתום תקופת השכירות. במסלול זה הלקוח משלם עבור השימוש ברכב והבעלות נותרת בידי חברת הליסינג, ומובן כי תקופת הליסינג קצרה מאורך החיים של כלי הרכב. בהקשר זה יצוין כי המקובל בענף זה הוא שכלי הרכב המושכרים הינם כלי רכב חדשים אותם רוכשת חברת הליסינג מיבואני הרכב. עוד יצוין, כי בשיטה זו הלקוח בדרך כלל מקבל, בנוסף לזכות השימוש ברכב, גם חבילת שירותים שהיקפה משתנה ועשויה לכלול בדרך כלל את המרכיבים הבאים (מעבר לזכות השימוש ברכב עצמו): אחזקה שוטפת, טיפולים, תיקונים (שלא במסגרת אחריות יצרן), החלפת חלקים כתוצאה מבלאי (צמיגים, מצבר, מגבים וכו'), רישוי, ביטוחים למקרה תאונה או גניבה, רכב חלופי, שירותי דרך וגרירה, אבזור הרכב ושירותי שינוע הרכב לטיפולים ועוד.

3.1.2 ליסינג מימוני

על פי עסקה זו, חברת הליסינג רוכשת על שמה כלי רכב ומעמידה אותו לרשות הלקוח, אשר משלם בתשלומים את מלוא עלות הרכב בתוספת סכום המשקף ריבית. תשלומים כאמור מחושבים על פי לוח סילוקין מוסכם בדומה להלוואה כאשר לעיתים נדרש סכום מקדמה ראשוני. על פי רוב, תקופת ההלוואה/ הליסינג המימוני נעה בין 45 עד 60 חודשים כאשר בתום תקופה זו מועבר כלי הרכב על שם הלקוח. על פי רוב, בעסקאות אלו מקובל כי הלקוח הוא זה שמבצע את הטיפולים השוטפים ברכב והסיכון ביחס לשווי השוק של כלי הרכב בתום תקופת הליסינג המימוני הוא של הלקוח. למעשה, בחלק ניכר מהמקרים, מבחינה כלכלית-מהותית, מקובל לראות בעסקה זו כעסקת הלוואה לצורך רכישה מראש של כלי רכב על ידי הלקוח, ועל כן חוזר זה אינו דן בסוג עסקה זו.

3.1.3 השכרות קצרות טווח

כאמור, לצד עסקאות הליסינג התפעולי והמימוני, מעמידות חברות הליסינג רכבים להשכרה קצרת טווח. השכרות אלו נעשות על פי רוב לתקופות קצרות (ימים, שבועות) ללקוחות שונים, ומקובל כי לאחר תקופה של כשנה עד שנתיים רכבים אלו נמכרים ללקוחות חיצוניים.

3.2 פעילות חברות הליסינג למכירת כלי הרכב שבבעלותם לאחר תקופת ההשכרה

כאמור, במהלך תקופת הליסינג היקף הפעילות סביב מתן שירותי הליסינג הינו רב ומהווה מרכיב משמעותי בפעילות ובהכנסות של חברות הליסינג. ואולם, במקביל, לצד פעילות השכרת הרכבים, מתקיימת פעילות נפרדת ומקיפה למכירת כלי הרכב המשומשים שחזרו לרשות החברה לאחר תקופת ההשכרה, המהווה, כשלעצמה, מרכז רווח עצמאי וניכר במחזור פעילותן של חברות הליסינג.

כך, בתום תקופת הליסינג התפעולי וההשכרות לטווח קצר מוחזרים כלי הרכב לרשות חברת הליסינג וזו בודקת אותם, מכינה אותם למכירה, מתקנת את הרכבים במקרה הצורך, מעבירה את כלי הרכב למגרשי מכירה יעודיים המיוחדים לצורך המכירה ומבצעת את מכירות הרכבים. במגרשי רכב אלו מועסקים עובדים שתחום התמחותם הוא מכירת רכבים משומשים (בדומה למגרשים למכירת כלי רכב יד שנייה של סוחר רכבים). היקף המכירות השנתיות של הרכבים המשומשים בענף מגיע למיליארדי ₪ והוא כולל מכירות של עשרות אלפי כלי רכב משומשים בשנה. ברוב המקרים נמצא כי פעילות המכירה נעשית על ידי חברת הליסינג עצמה, אך, לעיתים פעילות זו נעשית עבור חברת הליסינג באמצעות חברה קשורה אליה, המבצעת את המכירות כ"קבלן משנה" הזכאי לאחוז מסוים (עמלת מכירה) ממחיר המכירה של כלי הרכב. בכל מקרה, הסיכונים הקשורים בכלי הרכב המשומשים, ובכלל זה סיכון מחיר המכירה וסיכון הגביה מהלקוח נותרים בידי חברת הליסינג עצמה.

עוד יצוין, כי קיימים מקרים בהם החברות המתקשרות עם חברות הליסינג מחליטות לצמצם הוצאות וכתוצאה מכך מסיימות את חוזה הליסינג מוקדם מהמתוכנן (תוך תשלום קנס יציאה). במקרים אלו, הרכבים המתקבלים בחזרה לידי חברות הליסינג מוצאים למכירה מוקדם מהצפוי.

4. הטיפול המיסוי בקשר לכלי הרכב במהלך תקופת השכרתם ובעת מכירתם

4.1 סיווג רכוש כמלאי עסקי או כרכוש קבוע

בכדי לקבוע אם נכס מסוים מהווה מלאי עסקי או רכוש קבוע, יש לבחון את אופן תפקודו של אותו הנכס בידי בעליו.

מלאי עסקי מאופיין בדרך כלל כנכס שמלכתחילה נרכש לצורך מכירתו במהלך העסקים הרגיל של הפירמה, על פי רוב תוך פרקי זמן קצרים יחסית. לעומתו, **רכוש קבוע** אינו נרכש מלכתחילה לצורך מכירתו, אלא לשימוש עצמי של הפירמה בייצור הכנסה (לדוגמה, מכונה במפעל תעשייתי) או להשכרה לידי אחר תמורת דמי שימוש (לדוגמה, בניין להשכרה), או, להשקעה שאינה מניבה הכנסה שוטפת.

לעיתים סיווג הנכס כמלאי או כרכוש קבוע ברור על פניו, ולעיתים, סיווג כאמור אינו ברור מאליו וקיימים סממנים לכאן ולכאן. לצורך כך, ניתן, בין היתר, להיעזר באופן הצגת הנכס בדוחות הכספיים של הפירמה¹.

¹ וראו בהקשר זה את IAS 16 – רכוש קבוע (ותקן חשבונאות ישראלי מס' 27 המבוסס עליו), את IAS 2 – מלאי (ותקן חשבונאות ישראלי מס' 26 המבוסס עליו) ואת IAS 1 - הצגת דוחות כספיים, המבחין בין היתר בין נכסים שוטפים לנכסים לא שוטפים.

בנוסף, לעיתים נכס נרכש כמלאי עסקי על ידי הפירמה ובהמשך **משנה את ייעודו** לרכוש קבוע (לדוגמה, בניין משרדים שנבנה מראש כמלאי עסקי למכירה על ידי קבלן בניין ולאחר גמר בנייתו, שונה ייעודו של משרד אחד לרכוש קבוע בידי הקבלן לצורך מיקום משרדו שלו), או במקרה ההפוך, שבו נכס נרכש כרכוש קבוע ולאחר תקופה **משנה את ייעודו** למלאי עסקי ונמכר במהלך העסקים הרגיל של הפירמה.

בפקודת מס הכנסה קיימת הגדרה ל"מלאי עסקי" בסעיף 85(ג) לפקודה והגדרה ל"נכס" הון בסעיף 88 לפקודה ופסקי דין שהתייחסו לאבחנה בין מלאי עסקי לרכוש קבוע. משמעות האבחנה בין נכס קבוע למלאי עסקי לצורך דיני המס, נובעת, בין היתר, מהטעם שהכנסה מממוש מלאי עסקי נחשבת כהכנסה עסקית פירותית רגילה לפי סעיף 12(1) לפקודה, ואילו הכנסה מממוש נכס קבוע מתחייבת במס רווחי הון בהתאם להוראות חלק ה' לפקודה, על כל המשתמע מכך (למעט אם הנכס הנמכר הוא "זכות במקרקעין" או "זכות באיגוד מקרקעין", כי אז השבח מתחייב במס בהתאם להוראות חוק מיסוי מקרקעין).

בכל הנוגע לשינוי יעוד של נכס ממלאי לרכוש קבוע או מרכוש קבוע למלאי, נקבעו מספר מבחנים בפסיקה לעצם שינוי היעוד ומועדו². בפקודה, נקבעו מספר מנגנונים למיסוי אירוע שינוי היעוד תוך קביעה, במקרים מסויימים, כי שינוי היעוד מהווה "מכירה" כאשר התמורה בשלה היא סכום השווי, ויצירת מנגנון רציפות מיסוי במקרים המתאימים. כך, בסעיף 85(א) לפקודה נקבע שיראו מלאי עסקי ששונה ייעודו לנכס קבוע בעסק "כנמכר בסכום השווי" ובסעיף 85(ב) לפקודה נקבעו הוראות רציפות מיסוי לעניין מלאי עסקי ששונה ייעודו לנכס קבוע כאמור. בדומה לכך, נקבעו בסעיף 100 לפקודה הוראות לעניין נכס קבוע ששונה ייעודו (שהועבר) למלאי עסקי, תוך אבחנה בין שינוי יעוד שנעשה תוך 4 שנים ממועד רכישת הנכס הקבוע ובין שינוי יעוד שנעשה לאחר תקופה זו.

4.2 סיווג כלי הרכב המושכרים על ידי חברות הליסינג בתקופת השכרתם

כאמור, בענף הליסינג התפעולי, מושכרים כלי הרכב לתקופות של 3-4 שנים. בתקופה זו חברות הליסינג מקבלות דמי שכירות ובמהלך התקופה הרכב מצוי בידי הלקוח לשימוש. פעילות ההשכרה כרוכה בהפעלת עובדים רבים המתמחים בביצוע עסקאות ליסינג, תפעול, מתן שירות, תחזוקת הרכבים וכו'. בתקופת השכירות, כלי הרכב משמשים כעץ המצמיח פירות בדמות דמי שכירות, ועל כן, יש לראות בכלי הרכב בתקופת השכירות **כרכוש קבוע** בידי החברה. בהקשר זה יצוין, כי בשל ההיקף

² ביחס לשינוי יעוד של נכס מרכוש קבוע למלאי עסקי או ממלאי עסקי לרכוש קבוע ניתנו נתנו מספר פסקי דין בהם נקבעו המבחנים לשינוי הייעוד, מועדו ודרכי ההוכחה. בין יתר פסקי הדין ניתן לציין את עמ"ה 212/79 **מבנה יזידיה נ' פקיד שומה**, פד"א יד 115, ע"א 59/75 **חברת נווה שאנן 6 בע"מ נ' פקיד שומה**, פד"א ח' 156, עמ"ה 105/86 **דנקנר השקעות בע"מ נ' פקיד שומה**, פד"א יד 172. על פי פסיקה זו, בין היתר, מועד שינוי היעוד ייקבע בהתאם לראיות אובייקטיביות היצוניות לשינוי היעוד (לא די בפרוטוקולים פנימיים של הפירמה), ניתן להסתייע בהצגת הנכסים בדוחות הכספיים ועוד.

הכמותי של כלי הרכב המושכרים והיקף הפעילות הכרוכה בהשכרות אלו, דמי השכירות נחשבים לצורכי מס כהכנסה מעסק לפי סעיף 12(1) לפקודה.

עוד בהקשר זה יצוין, כי אף בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים³, רכבי חברת ליסינג המושכרים על ידה או מוחכרים בחכירה תפעולית – ככלל, מסווגים כ**רכוש קבוע** בידי החברה.

יחד עם זאת, במקרים בהם הוחזק הרכב לתקופות קצרות של מס' חודשים ולאחר מכן נמכר, יש לבחון האם ניתן לסווג הרכב, לפחות לצרכי מס, כמלאי מלכתחילה.

4.3 סיווג כלי הרכב בעת מכירתם לאחר תקופת הליסינג

כאמור, עם סיום תקופת הליסינג מוחזרים כלי הרכב לידי חברות הליסינג. חברות הליסינג מכינות את הרכבים למכירה ומעבירות אותם למגרשי מכירה מיוחדים המיועדים לכך. במגרשים אלו מבצעות חברות הליסינג את מכירות הרכבים באמצעות צוות עובדים מיומן ובעל ניסיון בשיווק כלי רכב משומשים.

על רקע זאת, נשאלת השאלה, האם מכירת כלי הרכב הינה מכירה הונית של "רכוש קבוע" או, שמא, מדובר במכירה עסקית של "מלאי עסקי"?

לשם מענה לשאלה זו, נדרש לבחון התקיימותם של המבחנים שנקבעו בפסיקה לקיומה של פעילות העולה כדי עסק⁴, כדלקמן:

- **מבחן היקף הפעילות וההיקף הכספי** – מדובר בהיקף פעילות גדול ביותר הכולל מכירות של אלפי או עשרות אלפי כלי רכב בשנה ובמחזורי מכירות של מיליוני ₪ או עשרות מיליוני ₪ בשנה, בהתאמה. ללא ספק כמות המכירות וההיקף הכספי מעידים על קיומו של עסק מסחרי למכירת מלאי עסקי.
- **מבחן הארגון והמנגנון העסקי** – כאמור, בנפרד מפעילות ההשכרה, מקיימות חברות הליסינג מנגנון עסקי נפרד לפעילות מכירות הרכבים המשומשים. מנגנון וארגון זה כוללים, על פי רוב, מגרשי מכירות מיוחדים המיועדים למכירות הרכבים המשומשים, צוות עובדים מיומן הפועל בתחום המכירות, פרסום לפעילות המכירות, מבצעי שיווק ומכירות וכו', בדומה למגרשים של סוחרי רכבים משומשים המוכרים מלאי עסקי.

³ הטיפול החשבונאי ברכוש קבוע נקבע במסגרת תקן חשבונאות בינלאומי IAS 16 – רכוש קבוע (ותקן חשבונאות ישראלי מס' 27, המבוסס עליו). בהתאם להוראות תקנים אלו מוגדר **רכוש קבוע** כפריט מוחשי אשר מוחזק לשימוש בייצור או בהספקת סחורות או שירותים, להשכרה לאחרים, או לצרכים מנהליים; וכן, חזוי שישתמשו בו במשך יותר מתקופה אחת.

⁴ עמ"ה 35/82 **מזרחי יצחק נ' פקיד שומה**, פד"א יב 269, עמ"ה 62/85 **קרית יהודית, פרק תעשייתי בע"מ נ' פקיד שומה**, פד"א יד 24.

- **מבחן התדירות ומשך ההחזקה** – על פי מבחן זה, תדירות גבוהה של מכירות תעיד על קיומה של פעילות עסקית. במקרה שלפנינו, מדובר בכמות מכירות גדולה במיוחד (אלפי או עשרות אלפי מכוניות לשנה). כלי הרכב אשר סיימו את תקופת הליסינג מועברים למגרשי המכירה המיוחדים ונמכרים תוך פרק זמן קצר יחסית (משך זמן של עד מס' שבועות במוצע). אין ספק כי מבחן זה תומך במסקנה כי מדובר בפעילות עסקית מסחרית של מכירת מלאי עסקי.
 - **מבחן הידע, הבקאות והמיומנות** – כאמור, מכירות הרכבים המשומשים מבוצעות באמצעות צוות עובדים מיומן המומחה במכירה של רכבים משומשים, בדומה לסוחרי כלי רכב משומשים. לפיכך, גם לפי מבחן זה, מדובר בפעילות עסקית מסחרית של מכירת מלאי.
 - **מבחן הטיפוח, היזמות וההשבחה** – כפי שצויין לעיל, עם החזרת כלי הרכב על ידי הלקוח בתום תקופת הליסינג, כלי הרכב נבדק ובמקרה הצורך מבוצעים בו תיקונים והוא נערך למכירה. לפיכך, גם מבחן זה יכול לתמוך במסקנה שמדובר במכירה מסחרית של מלאי עסקי.
 - **מבחן הנסיבות הכוללות/ מבחן הגג** – כפי שעולה מהמתואר לעיל, לחברות הליסינג התפעולי יש שתי פעילויות עסקיות נפרדות. האחת, פעילות ההשכרה והשנייה, פעילות המכירה. היקפי המכירות בסכומי העתק, כמויות כלי הרכב הנמכרים, כמו גם היקף הארגון המנגנון הכרוך בפעילות מכירת כלי הרכב המשומשים, היזמות, הטיפוח, הבקאות והמיומנות מעידים בצורה מובהקת על קיומו של עסק מסחרי נפרד למכירת מלאי כלי רכב משומשים. לא מדובר במכירה של נכס הון בודד, חד פעמי, אקראי אשר נעשה בו שימוש עסקי בעבר, אלא, מדובר בפעילות ענפה, שיטתית, העומדת בזכות עצמה והדומה במובנים רבים לפעילות המתקיימת במגרשי מסחר של סוחרי כלי רכב משומשים.
- מיישום המבחנים שפורטו לעיל, עולה כי לחברת הליסינג קיים הן עסק להשכרת כלי רכב שבו כלי הרכב מהווים "רכוש קבוע", והן עסק למכירת כלי רכב משומשים (לאחר שחזרו מתקופת הליסינג) שבו כלי הרכב מהווים – "מלאי עסקי".

משמעות הדברים היא, כי במועד החזרת כלי הרכב המשומשים לידי החברה לאחר תקופת הליסינג (או בסמוך לכך) מתבצע שינוי ייעוד של כלי הרכב מרכוש קבוע למלאי עסקי⁵.

ועוד בהקשר זה יוער, כי לעיתים פעילות מכירת הרכבים נעשית עבור החברה על ידי חברה קשורה אליה כ"קבלן משנה". על פי ההסדרים המוכרים, זכאית החברה הקשורה לאחוז מסויים כעמלת מכירה ממחיר מכירת הרכבים. העולה מהסדרים אלה, כי הסיכון בדבר תמורת המכירה, הגבייה מהלקוחות וכו' חלים במישרין על חברת הליסינג. בנוסף, כלי הרכב אינם מועברים לבעלות החברה הקשורה אלא ממשיכים להוות חלק מנכסיה של חברת הליסינג עד למכירתם ללקוחות החיצוניים. לפיכך, יש לראות את הפעילות המבוצעת עבור חברת הליסינג באמצעות "קבלן המשנה" (החברה הקשורה) כפעילות של חברת הליסינג עצמה לצורך סיווגם של כלי הרכב הנמכרים כמלאי עסקי.

4.4 השלכות מיסוי מיוחדות על רקע "שינוי ייעודם" של כלי הרכב מרכוש קבוע למלאי עסקי

לאור המסקנה שפורטה לעיל, לפיה מתרחש שינוי ייעוד של כלי הרכב המשומשים מרכוש קבוע למלאי עסקי עם החזרת כלי הרכב לרשות החברה בתום תקופת הליסינג (או בסמוך לכך), הרי שיש להחיל את הוראות סעיף 100 לפקודה בהתאם.

הוראות סעיף 100 לפקודה קובעות את הוראות המיסוי, מקום בו שונה ייעודו של נכס מרכוש קבוע למלאי עסקי. על פי הוראות אלו:

- (1) אם חלפו ארבע שנים מיום שרכש הנישום את הנכס ועד ליום העברה (יום שינוי היעוד), יש לראות את מועד העברה/ מועד שינוי היעוד כמכירה (הונית), אשר תשלום המס בשלה יידחה למועד מכירת המלאי העסקי (סעיף 100(1) לפקודה).
- (2) לעומת זאת, אם לא חלפו ארבע שנים מיום שרכש הנישום את הנכס ועד מועד העברה/ מועד שינוי הייעוד, אז לא יראו את העברה/ שינוי היעוד כמכירה ויראו את יתרת המחיר המקורי כמחיר שעלה הנכס לנישום, קרי, כעלות המלאי העסקי (סעיף 100(2) לפקודה).

לפיכך, מקום בו טרם חלפו ארבע שנים ממועד רכישת כלי הרכב ועד למועד שינוי היעוד (מועד החזרתם של כלי הרכב לידי החברה לאחר תקופת הליסינג), הרי ששינוי

⁵ בהקשר זה ראוי לציין כי גם על פי כללי חשבונאות מקובלים, מקום בו פירמה מוכרת במהלך הפעילות הרגילה שלה פריטי רכוש שקודם לכן החזיקה כרכוש קבוע אותם השכירה לאחרים, עליה להעביר נכסים אלו למלאי עסקי במועד בו הופסקה השכרתם והם מוחזקים למכירה. וכך בלשון סעיף 68א לתקן חשבונאות בינלאומי מסי 16: "68א. אולם, ישות אשר במהלך הפעילויות הרגילות מוכרת באופן שיגרתי, פריטי רכוש קבוע שהיא החזיקה בהם למטרות השכרה לאחרים תעביר נכסים אלה למלאי לפי ערכם בספרים במועד בו הופסקה השכרתם והם מוחזקים למכירה."

היעוד לא נחשב ל"מכירה" (הונית) ואילו מכירת הנכס כמלאי עסקי נחשבת כמכירה פירותית-עסקית בהתאם לקבוע בסעיף 12(1) לפקודה, לכל דבר ועניין.
כך, על מכירת כלי הרכב כמלאי עסקי זו יחולו הוראות חלק ב' לפקודה, לרבות סיווג הפסדים ממכירת הרכבים (ככל שישנם) כהפסדים עסקיים, אי חישוב "סכום אינפלציוני פטור" במכירתם החל על פי חלק ה' לפקודה בלבד, אי תחולת סעיף 96 לפקודה הדין בדחיית רווח הון בחילוף נכס הון בר פחת, וכו'.

5. באחריות פקידי השומה, סגני פקידי השומה ורכזי החוליות ביצוע הוראות חוזר זה.

בברכה,

רשות המסים בישראל